

LA FEBRE D'OR

OLLER, Narcís

Edicions 62 i «La Caixa», Les millors obres de la literatura catalana, 48, Barcelona, 1980. 2 Volums, 299 i 183 pàgines. 1892.

A la Barcelona del 1880, Gil Foix és un fuster del barri de la Ribera que es casa amb la Caterineta de Vilaniu, i esdevé un nou ric pel seu joc a la borsa. Incorpora al negoci el cosí Jordi Balenyà i el nebot Eladi, que traïran la seva confiança amb un seguit de tripijocs. La ambició i vanitat d'en Gil el duen a una cursa per a estar entre els més rics, a tenir unes despeses cada cop més desmesurades, i a jugar més i més per guanyar més. Les imitacions de nou ric de la vida burgesa són ridícules i estrofolàries. Degut a aquesta manera de viure, l'harmonia de la família es va perdent, fins que Gil és infidel a la dona només per emulació dels potentats. Tant la dona com la filla, l'adverteixen del perill d'una patacada, i també el seu cunyat, el pintor Francesc Tió, un artista burleta, és crític amb el rumb dels negocis. La seva filla, Delfineta, es declara al seu oncle, Francesc, amb qui s'acaba casant. Tots dos sostenen els pares quan es queden sense res, i Gil Foix, trastornat, torna a fer de fuster. La ruïna retorna l'harmonia a la família. En les darreres pàgines, l'oncle Bernat, fa una llarga reflexió sobre com el progrés es produeix pel sacrifici de les persones com Gil. L'ambició que duu a grans obres pot tenir un origen en la misèria humana, però és motor del desenvolupament dels pobles.

Oller es proposà de fer-hi un retrat socioeconòmic a partir de l'observació del sotrac borsari català del 1881 i el 1882. Té a la base la idea de progrés, que converteix els personatges en una peça de l'evolució, però perd concreció al llarg del text. El disseny fràgil de partença, la falta de coordinació entre context històric i argument, l'acumulació d'esdeveniments a la segona part, la sobtada ruïna de Foix i la falta d'integració d'alguns personatges no sostenen gens d'interès al text com a crònica social i històrica. L'evolució de la Barcelona burgesa es reflecteix vívidament amb el contrapunt crític de París. La tècnica de l'autor és la projecció del passat immediat a partir de descripcions positivistes amb tècniques impressionistes i d'una veu narrativa omniscient i partidista. El tema de fons acaba reduït a les disquisicions de Bernat —el germà del protagonista— sobre les realitats contemporànies: la borsa com a impulsora del progrés social i el valor de l'individu (la tensió entre positivisme i romanticisme). Amb tot, la seva tasca ha estat positiva, ja que, tot i el final advers, ha aconseguit millores socials, com el ferrocarril de Vilaniu, assoliment suprem de la seva ascensió i causa de la seva caiguda (Pres de l'Enciclopèdia Catalana).

És una visió crítica del capitalisme del s. XIX. L'ambició i l'afany de guany fàcil es presenten com els motors de la borsa, on fàcilment hi ha manipulacions i falsificacions per part dels actors del mercat. Els defectes del protagonista; la vanitat, cercar la consideració social, el caràcter feble i cec davant les ensabonades, ho són del sistema. Després de la pujada ve l'estimbada. El guany fàcil acaba amb la pèrdua fàcil i amb la destrucció dels personatges encimbellats que són arruïnats per l'esclat de les bombolles financeres. Sobreviuen els més ambiciosos, els més murrís i els més corruptes. El sistema és una fàbrica de gent sense escrúpols que s'imposen als altres i acumulen més i més poder i diners amb les despulles. Per contra, els valors de la família, l'amor conjugal i la lleialtat familiar es presenten com les solucions a les batzegades socials i a les crisis econòmiques que periòdicament sacsegen el mercat.

L-B1

24/8/2017